

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Mikkonen, Simo

Title: Ylioppilaskokeen ainereaalista väylä yliopisto-opintoihin: lukion historianopetukselle sille kuuluva arvo.

Year: 2013

Version:

Please cite the original version:

Mikkonen, S. (2013). Ylioppilaskokeen ainereaalista väylä yliopisto-opintoihin: lukion historianopetukselle sille kuuluva arvo. *Kleio*, 41 (4).

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Lukion historianopetukselle sille kuuluva arvo:

Ylioppilaskokeen ainereaalista väylä yliopisto-opintoihin

Ylioppilaskirjoituksiin on ensin valmistauduttu kuukausia ja kun ne ovat vaivoin ohi, alkaa tiukka valmistautumien yliopistojen valintakokeisiin; tilanne on tuttu varmasti monen lupaavan opiskelijan kohdalta. Perusongelmana on että monessa yliopiston oppiaineessa, historia mukaan luettuna, valintakokeet ovat piinallisen samankaltaiset ylioppilaskokeen kanssa, mutta riittävän tuloksen saaminen on niihin liittyvien aineistojen tai kirjallisuuden vuoksi edellyttänyt hyvää valmistautumista myös jokaiseen valintakokeeseen erikseen. Järjestely on tuskastuttava: yliopistot eivät luota ylioppilaskokeeseen, mutta mittaavat valintakokeissa käytännössä samoja asioita. Tähän on kuitenkin tulossa muutos jo tulevana keväänä.

Jyväskylän yliopiston historian oppiaine luopuu kokonaan perinteisestä valintakokeesta. Sen tilalle tulee kaksivaiheinen menettely, jossa ensimmäisen vaiheen karsinta tapahtuu pitkälti ylioppilaskirjoitusten historian ainereaalikokeen tuloksen perusteella. Toisessa vaiheessa tämä jo merkittävästi karsittu hakijajoukko haastatellaan, jonka perusteella valikoidaan soveltuvimmat ja motivoituneimmat lukemaan historiaa. Käytännössä ylioppilastutkinnon merkitys kasvaa huomattavasti historian ainereaalikokeen korvataksena vanhan valintakokeen.

Muutos antaa lukiossa tehdyille opinnoille niille kuuluvan arvon. Ylioppilaskokeen ainereaaluuudistuksen tarkoitus vuonna 2006 oli kehittää koetta niin että sitä voisi käyttää paremmin valintaperusteena, mutta yliopistot ovat olleet haluttomia tähän. Historian kaltaisissa oppiaineissa tämä on tarkoittanut sitä että lukiossa tehdyille työlle on annettu arvoa vain vähän ja on haluttu pitää kiinni siitä että yliopisto mittaa opiskelijakandidaattien taidot itse. Tuloksena on saatu raskas järjestely, jossa opiskelijat ovat pahimmillaan käyneet useita, sisällöiltään lähes päällekkäisiä kokeita samana keväänä ja joutuneet lukemaan hyvän tuloksen saadakseen kuhunkin kokeeseen erikseen. Ei vaadita kummoistakaan päättelykykyä ymmärtämään että kokelas läpi erittäin rankan ja stressaavan jakson, jossa valintakokeista tulee itsetarkoitus. Useiden tutkimusten mukaan ensimmäinen opiskeluvuosi yliopistossa on kaikkein raskain, mutta myös ratkaiseva tulevien opintojen kannalta. Onko siis mitään järkeä, että uudet opiskelijat ajetaan loppuun päällekkäisillä kokeilla juuri ennen opintojen alkua? Osa yliopistojen rahoituksesta on sidottu siihen, että sisään otettavat opiskelijat valmistuvat tavoiteajassa. Päällekkäiset koejärjestelyt ovatkin tästä näkökulmasta kestävämpiä.

Lukioissa tehdyt opinnot ja lukion historianopettajien tekemä työ saavat kokonaan uuden arvon Jyväskylän yliopistossa luodussa mallissa, jossa erillisestä valintakokeesta luovutaan kokonaan. Panostamalla historian opintoihin lukiossa ja sitä kautta menestymällä hyvin ylioppilaskokeessa, hakijan mahdollisuudet päästä opiskelemaan ilman pitkällistä valmistautumista valintakokeeseen kasvavat, ainakin Jyväskylässä. Osasyys sille miksei ylioppilaskoetta ole aiemmin käytetty näin laajasti valintakokeen osana, lienee siinä, ettei yliopistojen eri oppiaineissa tiedetä kovinkaan hyvin mitä nykylukiossa tapahtuu. Edellisen oppiasteen syyllistämiseen on helppo lähteä mukaan ja ihmetellä ”eikö ne siellä tätäkään opettaneet?” Yliopistojenkin kohdalla on aitoa tietämättömyyttä lukion oppisisällöistä ja opetussuunnitelmista, joissa on nykyään aidon ongelmakeskeistä opetusta, historian taitojen harjoittelua, historiallisen ajattelun kehittämistä, sekä lähdekriittisyyttä. Näitä asioita myös mitataan valtakunnallisella, yhteismitallisella ja kansainvälisesti ainutlaatuisella ylioppilaskokeella, jossa ei riitä opitun toistaminen. Erinomainen arvosana edellyttää kykyä

prosessoida tietoa, käsitellä lähdeaineistoja ja esittää ajatukset hyvässä, kirjallisessa asussa. Nämä ovat juuri niitä taitoja, joita tuore historianopiskelija yliopistossa tarvitsee.

Ylioppilastutkinto väylänä yliopistoon ei ole täysin uusi asia, mutta olemassa olevat esimerkit ovat olleet yksittäisiä. Esimerkiksi Jyväskylässä historian oppiaine on jo useamman vuoden ajan tarjonnut opiskelupaikan kymmenelle parhaiten historian ainereaalikokeessa menestyneelle. Ongelmana on kuitenkin ollut, että tällöin haku on rajautunut vain aivan huippupisteillä kirjoittaneisiin, jolloin edes vahva L ei ole välttämättä riittänyt opiskelupaikkaan ilman valintakoetta. Uudenlaisen menettelyn turvin karsintaraja haastatteluun asetetaan E:n tasolle. Tällöin sellaisillakin, jotka itse kokeessa eivät ole yltäneet aivan huippusuoritukseen, mutta jotka ovat kuitenkin panostaneet lukiossa historiaan ja joilla selkeästi on vaadittavat historian taidot, on mahdollisuus tavoitella opiskelupaikkaa ilman valintakoetta.

Päätöstä siirtyä uudenlaiseen valintakoemenettelyyn edelsi useamman vuoden seuranta, jonka perusteella totesimme selkeän korrelaation valintakokeessa ja historian ainereaalikokeessa menestymisen välillä. Historian ainereaalikokeen ja Jyväskylässä käytössä olleen valintakokeen korrelaatiosta kertoo, että vuonna 2013 valituista uusista opiskelijoista vain yksi oli kirjoittanut E:tä alhaisemman arvosanan historian kokeesta ja sekin oli yhtä pistettä vajaa E. Tendenssi on pysynyt samana useita vuosia. Hakijoiden ohella järjestelystä hyötyy myös yliopisto, jolle valintakokeet ovat raskas prosessi. Esimerkiksi Jyväskylässä historiaa lukemaan hakee vuosittain 500 kokeilasta. Vanhamuotoinen valintakoe on sitonut kolme yliopistotutkijaa (ent. yliassistentti) kuukaudeksi valintakokeiden järjestelyihin ja tarkastamiseen. Uusi järjestely vapauttaa resursseja ja antaa oppiaineelle mahdollisuuden sekä nähdä tulevat opiskelijat että keskustella heidän kanssaan.

Uusien historianopiskelijoiden ikärakenne on sekin muuttunut. Aiemmin historiaan tultiin opiskelemaan useampi vuosi lukiosta valmistumisen jälkeen. Viimeisten vuosien aikana jo yli kaksi kolmesta Jyväskylään tulleesta uudesta historianopiskelijasta on kirjoittanut joko samana keväänä tai korkeintaan vuotta aiemmin. Muutos on selkeä. Uusimuotoinen valintakoe rohkaiseekin tulevia opiskelijoita keskittymään täysipainoisesti ylioppilaskokeeseen, sekä suuntaamaan katseensa valintakokeen sijasta ensimmäiseen opiskeluvuoteen. Niitä varten, joiden kiinnostus yliopistoon herää vasta lukion jälkeen, on edelleen olemassa niin sanottu avoimen väylä, eli suorittamalla historian perus- ja aineopinnot avoimessa yliopistossa, voi hakea yliopistoon varsinaiseksi opiskelijaksi.

Valtaosa Jyväskylään historiaan lukemaan hakevista on suorittanut ylioppilastutkinnon vuoden 2005 jälkeen ja heidän kohdallaan historian ainereaalikokeesta tulee merkittävin karsintatekijä. Pisteytyksessä huomioidaan lisäksi äidinkielen koe, sekä neljä valinnaista ainetta jotka voivat olla kieliä, pitkä tai lyhyt matematiikka, sekä yhteiskuntaopin ainereaalikoe.

Muutoksessa huomioidaan myös erityishakijaryhmät. Kansainvälisen tutkinnon (esim. IB), sekä vanhamuotoisen ylioppilastutkinnon (ennen vuotta 2006) suorittaneille lasketaan taustapisteet, joiden kautta heidän tutkintonsa saatetaan vertailukelpoiseksi nykymuotoisen yo-kokeen suorittaneiden kanssa. Tätä kautta heille annetaan yhtäläinen mahdollisuus päästä toisen vaiheen haastatteluihin. Niiden ammatillisen tutkinnon suorittaneiden hakijoiden kohdalla, joilta puuttuu ylioppilastutkinto, joudumme järjestämään valintakokeen kaksiosaisena, jossa ensimmäisessä vaiheessa tehdään lukion valtakunnallisiin kursseihin

pohjautuvat kirjalliset tehtävät, jotka pisteytetään ja joiden perusteella suoritetaan karsinta haastatteluihin.

Haastatteluihin toisessa vaiheessa kutsutaan noin 90 hakijaa. Valintakoehaastatteluissa taustapisteillä on merkitystä enää siinä tapauksessa, että useampi hakija päätyy tasapisteisiin, jolloin karsinta tapahtuu taustapisteiden perusteella. Haastatteluissa arvioidaan kolmea eri osa-aluetta, henkilön käsitystä historiasta; ajattelutaitoja, tutkivaa asennetta, sekä kriittisyyttä; sitoutumista, tavoitteellisuutta, sekä henkilön itsetuntemusta. Kaikki kolme osa-aluetta pisteytetään. Haastattelulla varmistetaan että valittavilla henkilöillä on peruskäsitys siitä mitä historia on; että he kykenevät itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun; että he omaavat valmiudet historianopiskeluun ja edellytykset kehittyä asiantuntijoiksi historian alalla; että he ovat sitoutuneita opiskeluun, ovat tavoitteellisia ja ymmärtävät mitä ovat tulossa opiskelemaan. Historian sisältöjen ja historian taitojen hallinta on varmistettu jo ylioppilaskokeessa, eikä näihin ole enää tarvetta palata haastatteluissa. Toisen vaiheen yhteyteen on varattu mahdollisuus teettää pieni ennakkotehtävä, jota voidaan käyttää tukena haastatteluissa. Muuten haastatteluihin ei tarvitse valmistautua, eikä niissä esitetä varsinaisia sisältökysymyksiä, jotka vaatisivat ennakkovalmistelua. Haastatteluihin on tärkeintä tulla omana itsenään.

Sekä mahdollisten hakijoiden että historian oppiaineen näkökulmasta olisikin nyt ensiarvoisen tärkeää saada lukiot – sekä lukiolaiset, historianopettajat että opinto-ohjaajat – tietoisiksi muutoksesta. Pitkän aikavälin tavoitteena on että ylioppilastutkinnon merkitys väylänä yliopisto-opiskeluihin korostuisi laajemminkin. Jyväskylän historian oppiaineen menettely herättääkin kiinnostusta valtakunnallisesti. Rekrytoinnin onnistuminen, hakijamäärien pitäminen korkeana ja parhaiden opiskelijoiden saaminen ovat edellytyksinä sille, että kokeilu laajenee myös Jyväskylän ulkopuolelle ja muihin oppiaineisiin. Kokeilu on samalla askel lukioiden ja yliopistojen yhteistyön syventämisen tiellä. Ammatillista koulutusta on julkisessa keskustelussa viime vuosina korostettu, osittain lukioiden kustannuksella. Tosiasia kuitenkin on, että lukio-opinnot ovat väylä yliopistoon. Historia taas antaa työllisyyskyselyiden mukaan hyvin monipuoliset valmiudet erilaisiin ammatteihin niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannellakin sektorilla. Jyväskylän kokeilulla osaltaan selkeytetään lukion ja yliopiston keskinäistä suhdetta.

Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan valintakriteereistä tehdään lopullinen päätös 17.9 ja ne julkistetaan lokakuun alussa. Lisätietoja uudesta valintakokeesta ja kaikesta siihen liittyvästä saa kirjoittajalta.

Simo Mikkonen
Historian ja etnologian laitos
Dosentti, laitoksen varajohtaja
040-8093949
simo.mikkonen@jyu.fi